

UDC 657.15:334.012.64

JEL classification: M41, M48, L26

DOI: 10.35774/visnyk2026.02.178

The Concept Developing a Simplified Accounting System for Small Businesses

Iryna Zhurakovska¹

Abstract.

This article is devoted to the theoretical justification and development of a concept for establishing a simplified accounting system for small businesses in the context of a growing regulatory burden and the digital transformation of the economy. The relevance of the research stems from the fact that the current accounting model in Ukraine is largely geared towards the needs of large businesses, leading to disproportionately high costs of accounting and tax compliance for small enterprises. The paper demonstrates the existence of a disparity between the costs of organising accounting and the managerial value of the information generated for small business owners. The aim of the study is to provide a theoretical justification for the conceptual foundations of reforming the accounting system for small businesses and to identify priority areas for its simplification, taking into account the limited resources of small businesses. The methodological basis of the study was formed by methods of comparative analysis, abstraction, modelling, the engineering approach and the method of essentialism, which enabled the development of an approach to organising accounting based on the principle of 'less volume — higher-quality data'. The article systematises the key areas of development in accounting for small businesses: institutional, tax and accounting, globalisation, digital, and environmental, social and governance (ESG). It has been established that, in the short term, the priority areas for small businesses are tax and fiscal matters and digitalisation, which help to minimise accounting costs and enhance the transparency of financial transactions. Based on an analysis of international and national research, the most common recommendations for simplifying accounting have been summarised, in particular the use of historical cost, the convergence of financial and tax accounting, and the use of automated digital services. A conceptual model of a simplified accounting system for small businesses has been developed, which provides for the minimisation of accounting procedures, a reduction in the number of registers and documents, maximum automation of data processing, and integration with banking and tax digital services. The main principles of such a system's operation have been identified: simplicity, clarity, sufficiency, flexibility, accessibility and digitalisation. It has been demonstrated that the implementation of the proposed model can significantly reduce the administrative burden on entrepreneurs, cut the time spent on record-keeping and increase the transparency of financial results. The practical value of the study lies in the possibility of using the proposed concept when drafting regulatory acts on reforming the accounting system for small businesses, as well as in the process of further digitalisation of interaction between business and the state.

Keywords: small businesses, simplified accounting, digitalisation of accounting, tax compliance, management information, automation of accounting processes, accounting for small businesses, SAF-T, financial reporting.

Received: 30 March 2026 | **Revised:** 31 March 2026 | **Accepted:** 14 April 2026 | **Published:** 30 May 2026

Suggested Citation:

Zhurakovska, I. V. (2026). The Concept Developing a Simplified Accounting System for Small Businesses. *Herald of Economics*, 2, 178-194. DOI: 10.35774/visnyk2026.02.178.

This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 License (<http://www.creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), which permits use and distribution in any medium, provided the original work is properly cited and the use is non-commercial.

© 2026 The Author(s).

¹Iryna Zhurakovska, West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine; ² Lutsk National Technical University, Lutsk, Ukraine.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9803-5874>.

E-mail: i.zhurakovska@lutsk-ntu.com.ua.

Концепція формування системи спрощеного бухгалтерського обліку для малого бізнесу

Ірина Жураковська^{1, 2}

¹Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна.

²Луцький національний технічний університет, м. Луцьк, Україна.

Анотація.

Стаття присвячена теоретичному обґрунтуванню та розробці концепції формування системи спрощеного бухгалтерського обліку для суб'єктів малого бізнесу в умовах зростаючого регуляторного навантаження та цифрової трансформації економіки. Актуальність дослідження зумовлена тим, що сучасна модель обліку в Україні значною мірою орієнтована на потреби великого бізнесу, що призводить до непропорційно високих витрат на облік і податковий комплаєнс для малих підприємств. У роботі доведено наявність диспропорції між витратами на організацію бухгалтерського обліку та управлінською цінністю сформованої інформації для власників малого бізнесу. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування концептуальних засад реформування системи обліку для суб'єктів малого підприємництва та визначення пріоритетних напрямів її спрощення з урахуванням обмежених ресурсів малого бізнесу. Методологічною основою дослідження стали методи порівняльного аналізу, абстрагування, моделювання, інжиніринговий підхід та метод есенціалізму, що дозволив сформувати підхід до організації обліку за принципом «менший обсяг — якісніші дані». У статті систематизовано ключові напрями розвитку бухгалтерського обліку для малого бізнесу: інституційний, податково-бухгалтерський, глобалізаційний, цифровий та екологічно-соціальний (ESG). Обґрунтовано, що у короткостроковій перспективі пріоритетними для малого бізнесу є податково-фіскальний та цифровий напрями, які забезпечують мінімізацію витрат на облік і підвищення прозорості фінансових операцій. На основі аналізу міжнародних і національних наукових досліджень узагальнено найбільш поширені рекомендації щодо спрощення обліку, зокрема застосування історичної вартості, зближення бухгалтерського і податкового обліку та використання автоматизованих цифрових сервісів. Розроблено концептуальну модель спрощеної системи бухгалтерського обліку для малого бізнесу, яка передбачає мінімізацію облікових процедур, обмеження кількості реєстрів і документів, максимальну автоматизацію обробки даних та інтеграцію з банківськими і податковими цифровими сервісами. Визначено основні принципи функціонування такої системи: простота, зрозумілість, достатність, гнучкість, доступність і цифровізація. Доведено, що впровадження запропонованої моделі здатне суттєво знизити адміністративне навантаження на підприємстві, скоротити витрати часу на ведення обліку та підвищити прозорість фінансових результатів діяльності. Практична цінність дослідження полягає у можливості використання запропонованої концепції під час розробки нормативно-правових актів щодо реформування системи бухгалтерського обліку для суб'єктів малого підприємництва, а також у процесі подальшої цифровізації взаємодії бізнесу та держави.

Ключові слова: малий бізнес, спрощений бухгалтерський облік, цифровізація обліку, податковий комплаєнс, управлінська інформація, автоматизація облікових процесів, бухгалтерський облік малого підприємництва, SAF-T, фінансова звітність.

Постановка проблеми. Малий бізнес є фундаментом сучасної ринкової економіки. За даними Світового банку, мікро-, малі та середні підприємства (МСБ) становлять понад 90 % усіх компаній у світі та забезпечують більше 50 % робочих місць [1]. Незважаючи на повномасштабну агресію, малий бізнес (МБ) України демонструє надзвичайну адаптивність. Станом на 2024 рік, кількість активних фізичних осіб-підприємців перевищила довоєнний рівень, досягнувши позначки понад 2 млн осіб. За даними дослідження «Дія.Бізнес» (грудень 2024), понад 24 % компаній показали зростання доходів порівняно з 2023 роком. Однак 20,1 % респондентів називають регуляторні та фіскальні перешкоди головним бар'єром для розвитку [2]. У Європейському Союзі базовим принципом є «Think Small First» (спочатку думай про мале), закріплений у Small Business Act for Europe. Директива 2013/34/ЄС прямо вимагає від держав-членів спрощувати вимоги до звітності для мікро- та малих підприємств, щоб зменшити адміністративне навантаження [3]. Фінансова звітність в Україні є спрощена, але суттєвих відмінностей в порядку формування звітних показників для великого і малого бізнесу практично

немає. Це дає можливість контролюючим органам вимагати в малого бізнесу ті ж документи, реєстри, оцінки, що і у великих підприємств. Передбачені НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» спрощення стосуються лише оцінок. Сучасна система спрощеного обліку в Україні страждає від «податкового перекосу» [2]. Мале підприємство повинно мати можливість самостійно обирати «рівень складності» обліку залежно від управлінських потреб. Це забезпечить покращення якості обліку за рахунок відмови від зайвої деталізації та розрахунків, які не використовуються в практичній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання спрощеного обліку досліджувались багатьма поколіннями науковців, проте з появою цифровізації та нових стандартів (IFRS for SMEs) дискусія набула нової гостроти. Фундаментальною для економічного пояснення існування різних систем обліку є Positive Accounting Theory [4], яка визначає бухгалтерський облік як інституційно обумовлений механізм, що адаптується до змін економіки. Сучасний етап розвитку концепції характеризується переходом від загальних теоретичних засад до практичної імплементації. Д. Сітарц [5], пропонує прикладний підхід до спрощення облікових процесів, розглядаючи їх як засіб підвищення ефективності управління малим бізнесом через зрозумілість та доступність фінансових показників. Важливий внесок у методологічне забезпечення зробила Н. Хоча [6]. Авторка зосереджується на ідентифікації критеріїв вибору елементів системи спрощеного обліку та звітності. Її дослідження дозволяє диференціювати підходи до формування облікової політики залежно від специфічних характеристик малого підприємства, що є критичним для створення гнучкої системи обліку. Українські дослідники В. Бачинський та В. Помулева [6], аналізують сучасні реалії та виклики, з якими стикається спрощений облік. У їхній роботі концепція спрощення розглядається крізь призму інноваційного розвитку економіки, де облікова система має бути не лише простою, але й адаптивною до швидких змін ринкового середовища. Міжнародний аспект та галузева специфіка відображені у працях Ф. Рахматові та Н. Нурасік [7], які досліджують процедури спрощеного обліку на прикладі нішевих фінансових установ (Bank Sampah). Їхній внесок полягає у доведенні того, що спрощення може бути ефективним навіть у специфічних секторах, де традиційно вимагається високий рівень деталізації. Перспективний погляд на переваги спрощених методів пропонує М. Тореніязов [9]. Автор обґрунтовує, що концепція спрощеного обліку є не лише засобом економії ресурсів, а й стратегічною перевагою для малого підприємництва та приватного сектора, оскільки сприяє прозорості та зниженню регуляторних бар'єрів. Окреме місце в науковій дискусії посідає питання стандартизації. М. Ісам та М. Абделатіф [10] через систематичний огляд літератури досліджують впровадження МСФЗ для малого та середнього бізнесу (IFRS for SMEs). Їхній внесок дозволяє зрозуміти глобальний контекст формування спрощених систем та роль міжнародних стандартів як структурованої бази для національних реформ у сфері обліку.

Таким чином, сучасна наукова думка еволюціонувала від механічного скорочення облікових процедур до формування комплексної концепції, яка враховує галузеву специфіку, міжнародні стандарти та стратегічні інтереси розвитку малого підприємництва.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та розробка концептуальних засад реформування системи обліку для суб'єктів малого бізнесу для оптимізації інформаційних запитів при обмежених ресурсах. Для досягнення поставленої мети передбачено вирішити такі завдання: визначити вектори спрощення облікових процедур, що базуються на принципі «менший обсяг – якісніші дані»; обґрунтувати роль автоматизації як інструменту делегування рутинних функцій збору інформації для зменшення витрат на організацію обліку; оцінити очікувані ефекти від впровадження оновленої системи спрощеного обліку.

Методи дослідження. В роботі використано сукупність наукових методів, що дозволили забезпечити комплексний підхід до вивчення проблеми: порівняльний аналіз – застосовано для виявлення відмінностей у цілях обліку між малим бізнесом (задоволення внутрішніх потреб та ефективність) та великим/середнім бізнесом (податковий комплаєнс та зовнішня звітність); інжиніринговий підхід – використаний як методологічна база для застосування наукової методики із суміжних дисциплін у сфері бухгалтерського обліку; метод есенціалізму – виступає як інструмент стратегічного вибору («менше, але краще»), що дозволяє виділити життєво важливі облікові операції та відсікти другорядні; абстрагування та моделювання – для формування системи, яка забезпечує максимальний результат при мінімальних затратах; табличний метод – для систематизації очікуваних ефектів від реалізації запропонованих напрямків розвитку обліку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз наукових досліджень щодо розвитку бухгалтерського обліку дозволяє виділити п'ять основних напрямків, щодо яких наявні розробки в тому числі для малого бізнесу. Інституційний напрям (Жук В. М. [11]) є ключовим для малого бізнесу, оскільки останній найбільш вразливий до якості інституційного середовища. Малий бізнес витрачає пропорційно більше ресурсів на комплаєнс (дотримання правил), ніж великий. Ефективний інституційний облік має на меті зниження цих витрат. Податково-бухгалтерський напрям досліджує налаштування обліку з метою мінімізації розбіжностей між бухгалтерським обліком та податковими розрахунками (Ханлон М. [12], Шушакова І. К. та ін. [13].) Для малого бізнесу цей підхід є найбільш зрозумілим, але обмежує інформаційну ємність обліку. Він може стати орієнтиром для спрощення з метою вивільнення часу для управлінського обліку. Глобалізаційний (МСФЗ) напрям передбачає уніфікацію мови бізнесу для малого бізнесу через спрощені МСФЗ (Пактер П. [14], Хеллман Н. [15], Пилипенко Л. Н. [16]), що дозволить залучати інвестиції. Облік за МСФЗ є правом вибору для малого бізнесу і досі тривають дискусії про його складність, внаслідок чого в ряді країн наявні додаткові національні особливості. Цифровізація обліку один з пріоритетних напрямків, ціллю якого є повне усунення ручної праці (Цзе Ян та ін. [17]., Паргман Ю. та ін [18]). Цифровізація не повинна бути самоціллю. Існує ризик «цифрової нерівності», коли малий бізнес у регіонах не має доступу до якісних ERP-систем та ресурсів на їх впровадження. Спрощення обліку безумовно передбачає цифрові рішення після попереднього визначення їх вектору. Екологічно-соціальний (ESG) напрям зумовлений глобальними вимогами і орієнтацією на сталий розвиток, впровадження елементів нефінансової звітності навіть для малих підприємств (Грей Р. та Дж. Беббінгтон Дж. [19], Замула І. В. [20]), що ускладнює облік. Обліковувати свій «вуглецевий слід» має стати інституційною нормою, але в спрощеній зрозумілій формі навіть для ФОП.

В таблиці 1 наведено очікувані ефекти від реалізації основних напрямків розвитку обліку для малого бізнесу.

Таблиця 1

Очікувані ефекти від реалізації основних напрямків розвитку обліку для малого бізнесу

Підходи до розвитку обліку	Очікувані ефекти для малого бізнесу	Очікувані ефекти для держави	Пріоритетність/рівень
Інституційний	Зменшення трансакційних витрат; підвищення довіри контрагентів; захист прав власності через прозорість норм.	Формування стабільного правового середовища; легітимізація тіньового сектору; зростання інвестиційної привабливості.	Високий (фундаментальний)/ третій.

продовження таблиці 1

Податково-фіскальний	Мінімізація витрат на ведення обліку (спрощена система); чіткість у розрахунках з бюджетом; уникнення штрафів.	Гарантоване надходження податків; спрощення адміністрування та контролю	Критичний (традиційний) / перший.
Глобалізаційний (МСФЗ)	Доступ до міжнародних ринків капіталу та кредитів; уніфікація звітності для іноземних партнерів.	Співставність національних показників; інтеграція в європейський економічний простір; залучення ПІІ.	Середній (для експортерів)/ четвертий.
Цифровий (FinTech-орієнтований)	Автоматизація рутини; облік у реальному часі; мінімізація помилок (людського фактору); інтеграція з банківськими сервісами.	Повний контроль за грошовими потоками; впровадження е-аудиту (SAF-T); прозорість електронних чеків (ПРРО).	Надзвичайно високий (технологічний)/ другий.
Екологічно-соціальний (ESG)	Покращення ділової репутації; доступ до «зелених» кредитів; лояльність споціум-орієнтованих клієнтів.	Виконання кліматичних зобов'язань; соціальна стабільність; екологічна безпека через звітність про викиди.	Зростаючий (стратегічний)/ п'ятий.

Джерело: розроблено автором.

Інжиніринговий підхід до обліку передбачає використання наукових методик з різних суміжних дисциплін. Для визначення вектору реформування обліку для малого бізнесу доцільно скористатись методологією ексенціалізму Греґ МакКеона [21]. На практиці малий бізнес потребує визначитись з обсягом робіт по принципу -менший обсяг, але якісніші дані. Спрощення обліку для малого бізнесу зводиться до обрання того вектору, що дозволить отримати конкретні позитивні вимірювані результати і обґрунтувати компромісні рішення для відмови від інших.

Ексистенціалізм ґрунтується на трьох принципах. Дослідження: виокремити пріоритетні напрями реформування обліку для малого бізнесу, що забезпечить зменшення витрат на організацію, контроль, чіткі і зрозумілі правила для бізнесу. Відсікання: відмовитись від менш важливих на даний момент змін, які не ведуть до головної мети, делегувавши функції від малого бізнесу до автоматизованих систем збору інформації. Дія: створення системи, яка забезпечить максимальний результат при мінімальних затратах з врахуванням автоматизації.

Виходячи з аналізу опитувань Дія [2; 26; 27], Світового банку [1; 22; 23; 24], OECD [25] можна визначити потреби малого бізнесу, а отже пріоритетність реформування системи обліку (рис. 1). Ми підтримуємо думку, що в глобальному контексті всі ці напрями є надзвичайно важливими, тому вони і працюють сьогодні в тандемі. Пріоритетність з точки зору науки саме інституційного напрямку. Але малий бізнес володіє найменшою кількістю ресурсів для їх одночасної реалізації, що вимагає визначитись з пріоритетами та першочерговими інформаційними запитами [28].

На противагу великому і середньому бізнесу, метою обліку в малому бізнесі є зазвичай виконання вимог контролюючих органів, податковий комплаєнс, де роль бухгалтера зводиться до формування податкової звітності та консультування власника. Наукові дослідження останнього десятиліття чітко розмежують потреби в інформації: якщо для середнього бізнесу важлива прозорість для інвесторів, то для малого бізнесу облік може бути обтяжливою державною вимогою, якщо побудований на систематизації інформації, яка не дає прямої цінності власнику. Пряму цінність бізнесу дає цифровізація, ефект для суспільства в майбутньому – це екологічно-соціальний підхід.

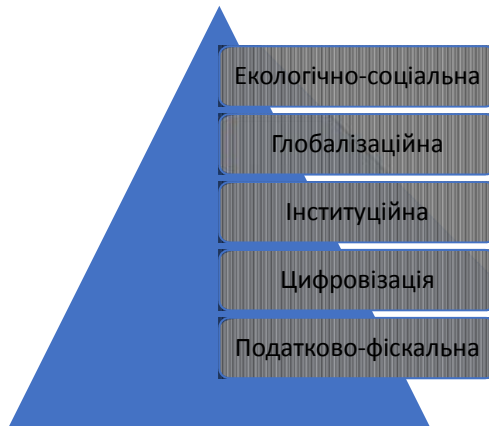

Рис. 1. Ієрархічність потреб в зміні системи обліку малого бізнесу.

Джерело: розроблено автором.

Дослідження науковців підтверджують наступні тези:

– з огляду на обмежені ресурси, малі та середні підприємства мають стимул обмежувати витрати, пов'язані з бухгалтерським обліком (М. Анеса, 2024) [29]. Це включає мінімізацію роботи зовнішніх бухгалтерів для зменшення винагороди.

– на малих підприємствах більшою мірою спонукають бухгалтерів знаходити стратегії мінімізації податкових зобов'язань (М.Тан, 2016) [30]. Дотримання податкового законодавства є однією з причин, чому малі та середні підприємства впроваджують систему бухгалтерського обліку. Росс Л. Воттс, [4] обґрунтовує, що компанії схильні обирати методи, що мінімізують податкове навантаження, це пояснює зближення бухгалтерського і податкового обліку.

– Цзе Оуян, Шиюань Лю, Хаоран Лі підтверджують, що розвиток цифровізації податкових розрахунків може покращити дотримання податкового законодавства малим бізнесом [31; 17]. Але за умови, що доступ до цих сервісів безкоштовний.

На основі аналізу наукових джерел в таблиці 2 систематизовано рекомендації, які найчастіше вчені пропонують саме для підтримки малого бізнесу через реформу обліку.

Таблиця 2

Систематизація наукових рекомендацій для підтримки малого бізнесу через реформу обліку, що найчастіше згадуються в дослідженнях

Рекомендація	Суть та обґрунтування	Науковці	Ризики
Касовий метод (Cash Basis)	Визнання доходів і витрат лише за фактом руху коштів.	Бачинський В. І., Помулева В. М. [7], Ратинський В. [32].	Втрата контролю за ключовими показниками діяльності
Зближення з податковим обліком	Малий бізнес прагне мінімізувати витрати на облік, тому обирає той, який є обов'язковим.	Маттіа Анеза, Алессандро Брессан [29], Л. Тан, В. Брейтвейт, М. Рейнхарт [30], Анна Азмі, Нур Шароджа Сапієй, Мохд Зульхайрі Мустафа, Мазні Абдулла [33].	Викривлення фінансового стану підприємства.

продовження таблиці 2

Відмова від Fair Value	Облік активів лише за історичною вартістю (собівартістю), яка не потребує додаткових витрат на визначення, знижує ризик маніпуляцій.	Росс Л. Воттс, Джерольд Л. Циммерман [4], Крістенсен, Ганс Бонде та Ніколаєв, Валерій В. [34].	Неактуальність вартості активів в умовах інфляції.
Автоматичний «хмарний» облік	Перенесення обов'язку обліку на банківські алгоритми або державні сервіси.	Цзе Оуян, Шюань Лю, Хаоран Лі [31].	Проблеми кібербезпеки та конфіденційності.

Джерело: розроблено автором.

Наведені в таблиці 2 рекомендації можуть бути об'єднані в єдину систему спрощеного обліку. Проте, на нашу думку, в умовах автоматизації використання касового методу для юридичних осіб є невиправданим, так як обмежує право на формування фінансової звітності за методом нарахування, що дає перспективи зростання.

Основними характеристиками системи обліку для малого бізнесу, які слід врахувати при розробці нової системи є:

По-перше, у суб'єктів малого підприємництва система бухгалтерського обліку часто функціонує в умовах податкової домінанти, коли облікові процедури спрямовані передусім на забезпечення коректності податкових розрахунків. Податкова звітність - головна мета обліку.

По-друге, малий бізнес намагається мінімізувати витрати на бухгалтерський облік, використовуючи найпростіші і найдешевші сервіси. Логічно це пояснюється наявністю трансакційних витрат, але їх частка по відношенню до обороту перевищує аналогічну для великого бізнесу. Чим більше буде автоматизовано сервісів від державної податкової служби, тим більше якісної інформації буде формуватися в облікових системах малого бізнесу.

По-третє, окрім контролюючих органів, головним користувачем інформації є власник, який здебільшого є і топ-менеджером. Тому в бухгалтера багато часу затрачається для внутрішніх розрахунків та звітів.

За нашими даними [35] існує глибока диспропорція між витратами на облік та його цінністю (табл. 3). Для прикладу взято дані мікропідприємств Волинської області.

Таблиця 3

Орієнтовний розрахунок річних витрат мікропідприємства на комплаєнс

Стаття витрат	Середня сума у 2025 році (грн/рік)	Пояснення
Витрати на аутсорсинг/бухгалтера	84 000 – 144 000	Середня вартість супроводу (7-15 тис. грн/міс)
Програмне забезпечення, в тому числі електронний документообіг	9 000 – 25 000	Ліцензії, оновлення, сертифікати КЕП
Адміністрування (час власника)	30 000 – 80 000	До 5 годин на тиждень на первинну документацію
РАЗОМ ВИТРАТ	123 000 – 249 000	~3 % від обороту мікробізнесу (при доході 4-8 млн грн)
Управлінська цінність	~0 грн	85% власників ведуть паралельний управлінський облік
Залучення кредитів	Низька	Банки для мікробізнесу пріоритетно дивляться на наявність майна та обороти по банківському рахунку, тільки попередня оцінка по фінансовій звітності

Джерело: розроблено автором.

За даними OECD, витрати на податковий комплаєнс для малих фірм у пропорції до доходу в 10–30 разів вищі, ніж для великих корпорацій. В Україні ця ситуація посилюється складністю ПДВ та формалізмом первинних документів. Тобто бізнес платить «податок на облік», який не приносить йому жодної аналітичної інформації. Ми пропонуємо реанімувати систему спрощеного обліку для малого бізнесу з врахуванням сучасних реалій. Розроблена концепція ґрунтується на наукових теоріях, які досліджували вітчизняні і зарубіжні науковці [36–46].

1. Теорія агентів (Agency Theory). У малому бізнесі власник і менеджер часто є однією особою, що фактично нівелює агентський конфлікт. Оскільки немає потреби в складному моніторингу найманого менеджменту, необхідність у деталізованій зовнішній звітності зникає, що робить спрощений облік теоретично виправданим.

2. Пропріетарна теорія (Proprietary Theory). Малі підприємства за своєю природою відповідають цій теорії, оскільки власники часто не розділяють особисті та бізнес-рахунки. Спрощена звітність (наприклад, НП(С)БО 25) фокусується на реальних активах та зобов'язаннях власника за історичною вартістю, уникаючи складних корпоративних розрахунків, таких як відстрочені податки чи гудвіл.

3. Теорія корисності для прийняття рішень (Decision Usefulness Theory). Користувачі звітності малого бізнесу (переважно податкові органи та банки) зазвичай не потребують складних оцінок за справедливою вартістю або дисконтування. Емпіричні дослідження показують, що багато складних елементів стандартної звітності залишаються невикористаними в малому бізнесі, тому філософія «просте – найкраще» дозволяє зосередитися на дійсно релевантних показниках.

4. Теорія обмеженої раціональності (Bounded Rationality Theory). Складні стандарти обліку створюють для власників малого бізнесу «аналітичний параліч» та вимагають непомірних витрат на навчання. Спрощена система обліку через використання евристичних методів (наприклад, касовий метод або спрощена амортизація) знижує когнітивне навантаження на бухгалтера, підвищуючи загальну якість та швидкість підготовки звітів.

5. Позитивна теорія обліку (Positive Accounting Theory). Малі підприємства мають сильний стимул до гармонізації бухгалтерського та податкового обліку для зниження витрат на комплаєнс. Спрощена система легітимізує цей вибір, дозволяючи підприємствам орієнтуватися на податкові правила у фінансовій звітності, що відповідає їхнім реальним економічним інтересам та стратегії виживання. Позитивна теорія обліку доводить, що бухгалтерський облік не є нейтральним - підприємства свідомо обирають облікові методи, які відповідають їхнім економічним інтересам, які для малого бізнесу характеризуються певною однорідністю.

6. Інституційна теорія (Institutional Theory). Держава, створюючи спрощені стандарти, встановлює «правила гри», які є прийнятними для малого бізнесу. Це дозволяє малому бізнесу залишатися в межах правового поля (набувати легітимності), не руйнуючись під тягарем складних регуляцій, що забезпечує стабільність економічного інституту малого підприємництва.

Спрощена система обліку є науково обґрунтованою відповіддю на специфіку малого бізнесу. Вона знижує агентські витрати, відповідає пропріетарній природі МСБ, забезпечує корисність інформації без зайвої складності та враховує когнітивні обмеження суб'єктів господарювання.

Концепція спрощеного бухгалтерського обліку пропонує відхід від копіювання процедур великого обліку для малих суб'єктів і передбачає організацію ведення обліку господарських операцій підприємством із мінімальним набором облікових реєстрів, звітних форм і процедур.

Основна ідея: встановлення чітких правил обліку, які унеможливають вимагати від малого бізнесу застосування методології обліку великого бізнесу

Мета: забезпечення малого бізнесу доступним інструментом ведення обліку, що не потребує значних фінансових чи кадрових ресурсів

Основні принципи:

1. Простота – мінімізація обсягу документів і реєстрів.
2. Зрозумілість – використання спрощених оцінок і звітів.
3. Достатність – облік охоплює лише ті операції, які впливають на оподаткування та фінансовий результат.
4. Гнучкість – можливість адаптації до потреб конкретного підприємства, а також наявність вибору між спрощеною системою і звичайною.
5. Дотримання законодавства – навіть у спрощеній формі облік має відповідати податковим і бухгалтерським нормам.
6. Доступність – мінімальні витрати для забезпечення потреб власників та контролюючих органів.
7. Цифровізація – максимальна автоматизація процесів, в тому числі з використанням державних сервісів.

Очікуваними результатами є зменшення адміністративного навантаження, підвищення прозорості фінансових результатів та цифровізація обліку.

Модель концепції спрощеного обліку для малого бізнесу наведено на рисунку 2.

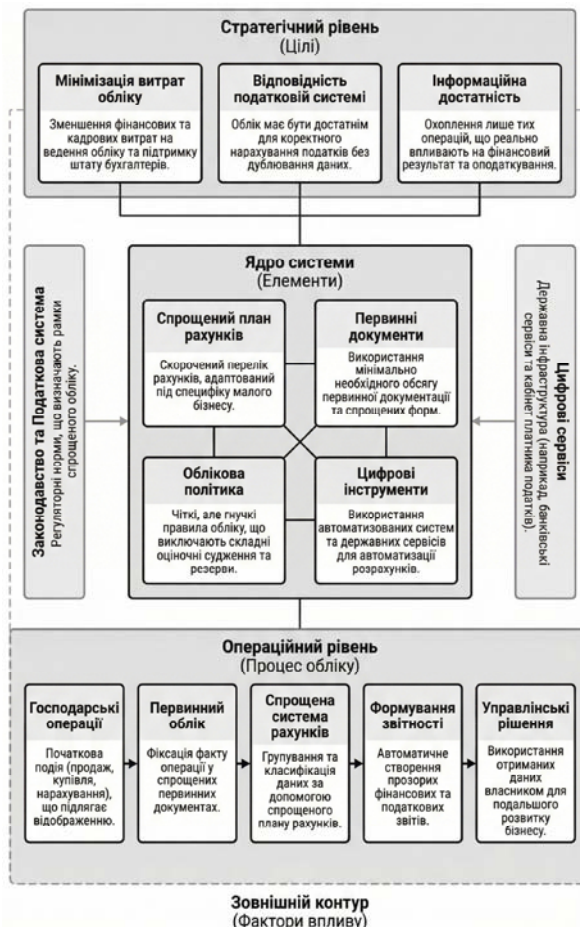

Рис. 2. Модель концепції спрощеної системи обліку для малого бізнесу.

Джерело: розроблено автором.

Спрощення обліку через обмеження обсягу операцій є поширеною практикою і не потребує розробки окремої методології. Він широко використовується в країнах Європи. Наприклад, спрощений облік витрат на автомобілі (Польща), витрат на доставку (Італія) і т. д. Більшість спрощень передбачають узгодження з податковим законодавством. В напрямку спрощення обліку європейський досвід важливий, однак не є передовим. Визначення пріоритетів в інформації для вузького кола користувачів дозволить вивільнити час на управлінський облік, потреба в якому в малому бізнесі досить велика. В Україні наявна надмірна зарегульованість документів, але і більша швидкість впровадження нововведень шляхом цифровізації, що може бути використано як один з напрямків реалізації розробленої концепції спрощеної системи обліку в симбіозі з податковим законодавством. Економічний ефект моделі (розрахунок економії часу та грошових ресурсів) представлено в таблиці 4.

Таблиця 4

Прогнозний економічний ефект від впровадження моделі

Бенефіціар	Джерело ефекту	Показник (прогноз)	Обґрунтування даних
Бізнес (підприємець)	Скорочення часу на адміністрування	-75% витрат часу	Зменшення з 40 год/міс до 10 год/міс (дані OECD для цифрових систем)
Бізнес (підприємець)	Пряма економія на послугах	~45 000 - 80 000 грн/рік	За рахунок відмови від складних ERP-систем та повного аутсорсингу
Держава (Бюджет)	Зниження рівня «тінізації»	+12-15% надходжень	Через прозорість транзакцій Bank API (досвід впровадження в країнах Балтії)
Держава (ДПС)	Вартість податкового аудиту	-60% витрат на контроль	Автоматична верифікація через ПРРО усуває потребу в камеральних перевірках

Джерело: розроблено автором за [47].

Впровадження концепції в Україні потребує системного підходу, що поєднує зміну законодавства та розбудову ІТ-інфраструктури, пілотне тестування та масштабування. В першу чергу це розробка Положення про спрощену систему, що не суперечить Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» та ПКУ. Останні зміни в цифрових рішеннях щодо системи електронних ТТН, синхронізація з API банків за згодою, ПРРО, е-акциз мають стати частиною спрощеного обліку. Технологія SAF-T UA, що тестується для великого бізнесу є прогресивною щодо взаємодії бізнесу та контролюючих органів. Але для малого бізнесу перелік необхідних операцій та документів має бути визначеним. Що в подальшому дозволить автоматизувати цей процес. Повноцінний запуск, як і для будь-яких нововведень можливий лише після добровільного тестування. Адаптивне моделювання процесів з використанням наукових методів передбачає відхилення, що не може бути в повній мірі враховане, а попереднє тестування знижує такий відсоток.

Необхідні зміни до законодавства України включають зміни Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», стаття 3 якого дозволяє не вести подвійний запис з оборотом до 700 тис.євро за умов відсутності реєстрації плаником ПДВ, так як ця норма ніяким чином не узгоджується з ПКУ. Визнати банківську виписку та дані ПРРО первинними документами, що не потребують дублювання паперовими актами. А також розробку Положення про спрощену систему обліку.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У результаті проведеного дослідження сформовано концептуальні засади реформування системи обліку для суб'єктів малого бізнесу. Доведено, що реформування обліку малого підприємництва має базуватися на сукупності фундаментальних теорій (агентів, пропрієтарної та обмеженої раціональності). Встановлено, що застосування методу есенціалізму та принципу «менший обсяг – якісніші

дані» є науково обґрунтованою відповіддю на обмеженість ресурсів малого бізнесу, що дозволяє мінімізувати когнітивне навантаження на обліковий персонал та власників. Виявлено глибоку деструктивну диспропорцію між витратами на податковий комплаєнс (що сягають 3 % від обороту мікропідприємств) та управлінською цінністю отриманої інформації. Встановлено, що існуюча система обліку часто виконує роль «адміністративного податку», не забезпечуючи власників релевантними даними для прийняття рішень. Систематизація основних напрямів (інституційного, податкового, глобалізаційного, цифрового та ESG) дала змогу визначити податково-фіскальний та цифровий напрям як найбільш пріоритетний у короткостроковій перспективі. Автоматизація рутинних функцій через інтеграцію з Bank API та ПРРО є ключовим інструментом делегування збору інформації, що забезпечує перехід до обліку в реальному часі. Запропоновано модель спрощеного обліку, яка передбачає обмеження первинного обліку, визнання електронних даних банків та фіскальних чеків первинними документами; максимальне зближення бухгалтерських та податкових правил для усунення подвійних розрахунків. Впровадження запропонованої моделі дозволить скоротити часові витрати на адміністрування, забезпечити економію фінансових ресурсів суб'єктів малого бізнесу.

Подальші наукові дослідження у даному напрямі доцільно зосередити на адаптації міжнародного стандарту SAF-T для потреб малого бізнесу шляхом автоматизованих алгоритмів збирання необхідних даних. А також ESG-комплаєнс у спрощеній формі через дослідження механізмів інтеграції нефінансової звітності (зокрема, обліку екологічного впливу) у цифрові системи малого бізнесу, що забезпечить їм доступ до «зеленого» кредитування та міжнародних ринків. Крім того важлива емпірична верифікація через проведення досліджень на практиці розробленої моделі для уточнення параметрів економічної ефективності в умовах високої інфляції та воєнного стану.

Література

1. World Bank. Enterprise Surveys. 2024. URL:<https://www.enterprisesurveys.org>.
2. Результати дослідження стану бізнесу в Україні в грудні 2024 року. URL:<https://business.diiia.gov.ua/analytics/research/rezultaty-doslidzhennia-stanu-biznesu-v-ukraini-v-hrudni-2024-roku>.
3. Гармонізація бухгалтерського обліку та оподаткування на підприємствах України в контексті нормативів ЄС: моногр.; К. В. Безверхий [та ін.]. Київ АртЕк ; ДУІТ, 2018. 415 с. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/94695>.
4. Watts Ross L., Zimmerman Jerold L. Positive Accounting Theory. Prentice-Hall Inc., 1986, Available at SSRN. URL: <https://doi.org/https://ssrn.com/abstract=928677>.
5. Sitarz D. Small business accounting simplified (5th ed.). Nova Publishing. 2010. https://books.google.com/books/about/Small_Business_Accounting_Simplified.html?id=Y_6QQQAACAAJ.
6. Khocha, N. V. Criteria for selection of elements of the simplified accounting and reporting system by small enterprises. *Ekonomichnyy analiz*, 2018. 28(1). DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2018.01.286>.
7. Бачинський В.І., Помулева В.М. Спрощений облік на малих підприємствах: реалії сьогодення. *Інноваційна економіка*. 2021, № 3-4, 152-158. DOI: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2021.3-4.21>.
8. Rahmawati, F., Nurasik. Simplified accounting procedures for small-scale banks: Insights from Bank Sampah Cangkringan Berseri. *Indonesian Journal of Law and Economics Review*. 2023. № 19. DOI: <https://doi.org/10.21070/ijler.v19i0.907>.
9. Toreniyazov M. M. The advantages of simplified accounting methods in small business and private entrepreneurship. *American Journal of Applied Science and Technology*. 2025. № 5(9), pp.52–54. DOI: <https://doi.org/https://doi.org/10.37547/ajast/Volume05Issue09-11>.

-
10. Issam M. B., Abdellatif M. IFRS for SMEs: A structured literature review. *International Journal of Accounting and Financial Reporting*. 2017. 7(2), pp.538-561. DOI:<https://doi.org/10.5296/ijafr.v7i2.12390>.
 11. Жук В. М. Розвиток теорії бухгалтерського обліку: інституціональний аспект: моногр. К.: ННЦ «ІАЕ», 2018. 408 с. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/rozvytok-teorii-bukhhalterskoho-obliku-instytutsionalnyi-aspekt.html>.
 12. Michelle Hanlon. The Persistence and Pricing of Earnings, Accruals, and Cash Flows When Firms Have Large Book-Tax Differences. *The Accounting Review*. 2005. №80 (1). pp. 137–166. DOI:<https://doi.org/10.2308/accr.2005.80.1.137>.
 13. Шушакова І.К., Зябченкова Г.В., Кузуб М.В. Концепції зближення систем бухгалтерського обліку та фінансового звітування. *Економіка та суспільство*. 2021. No 30. DOI: 10.32782/2524-0072/2021-30-9.
 14. Pacter P. An IFRS for private entities. *International Journal of Disclosure and Governance*. 2009. № 6. pp. 4–20. DOI:<https://doi.org/10.1057/jdg.2008.24>.
 15. Hellman N., Gray S. J., Morris R. D., Haller A. The persistence of international accounting differences as measured on transition to IFRS. *Accounting and Business Research*. 2015. № 45(2), pp.166–195. DOI:<https://doi.org/10.1080/00014788.2014.987202>.
 16. Пилипенко Л.М. Концептуально-методологічна спрямованість гармонізації систем бухгалтерського обліку та фінансової звітності. *Облік і фінанси*. 2016. № 1 (71). С. 66–73. URL: <https://afj.org.ua/storage/pdf/351-konceptualno-metodologichna-spryamovanist-garmonizacii-sistem-buhgalterskogo-obliku-ta-finansovoi-zvitnosti.pdf>.
 17. Jie Yang, Limeng Ying, Xiaofang Xu. Digital transformation and accounting information comparability. *Finance Research Letters*. 2024. Vol. 61. 104993. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.frl.2024.104993>.
 18. Pargmann J., Riebenbauer E., Flick-Holtsch D. et al. Digitalisation in accounting: a systematic literature review of activities and implications for competences. *Empirical Research in Vocational Education and Training*. 2023. №15, 1. DOI: <https://doi.org/10.1186/s40461-023-00141-1>.
 19. Rob Gray, Jan Bebbington. Environmental accounting, managerialism and sustainability: Is the planet safe in the hands of business and accounting? *Advances in Environmental Accounting & Management*. 2000. DOI: [https://doi.org/10.1016/S1479-3598\(00\)01004-9](https://doi.org/10.1016/S1479-3598(00)01004-9).
 20. Замула І. В. Бухгалтерський облік екологічної діяльності у забезпеченні стійкого розвитку економіки: моногр. Житомир: ЖДТУ, 2010. 440 с.
 21. Греґ МакКеон. Есенціалізм. Мистецтво визначати пріоритети. Наш формат, 2025. 224 с.
 22. World Bank & EBRD. Business Environment and Enterprise Performance Survey (BEEPS). 2020. URL: <http://www.enterprisesurveys.org/en/data/exploretopics/beeps>.
 23. United Nations Development Programme. Survey of SMEs in Ukraine: Recovery perspectives. 2024. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/press-releases/predstavnyky-maloho-ta-serednoho-biznesu-v-ukrayini-mayut-optymistychni-pohlyady-shchodo-vidnovlennya-nove-doslidzhennya-undp>.
 24. CASE Ukraine. The state of tax administration in Ukraine. 2025. URL: <https://case-ukraine.com.ua/en/publications/the-state-of-tax-administration-in-ukraine-report-on-the-study-results-2024/>.
 25. OECD. Tax Administration 2023: Comparative Information on OECD and other economies. URL: <https://www.oecd.org/tax/administration/tax-administration-23077727.htm>.
 26. Office for Entrepreneurship and Export Development. Results of SME survey in Ukraine (September 2025). URL:<https://business.diia.gov.ua/analytics/research/rezultaty-doslidzhennia-stanu-biznesu-v-ukraini-u-veresni-2025-roku>.

27. European Business Association. (2024). Annual SME sentiment survey in Ukraine. URL: <https://business.diaa.gov.ua/news/shchorichne-opytuvannia-nastroiv-maloho-biznesu>.
28. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions - "Think Small First" - A "Small Business Act" for Europe {SEC(2008) 2101} {SEC(2008) 2102}. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52008DC0394>.
29. Mattia Anesa, Alessandro Bressan, SMEs tax minimization as shared responsibility, *Critical Perspectives on Accounting*, 2024. Volume 98. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cpa.2023.102698>.
30. L.M. Tan, V. Braithwaite, M. Reinhart. Why do small business taxpayers stay with their practitioners? Trust, competence and aggressive advice. *International Small Business Journal*. 2016. №34 (3), pp.329-344. DOI: <https://doi.org/10.1177/0266242614555556>.
31. Jie Ouyang, Shiyuan Liu, Haoran Li. How does the development of digital finance affect small business tax compliance? Empirical evidence from China. *China Economic Review*. 2023. Volume 80. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chieco.2023.101971>.
32. Ратинський В. Бухгалтерський облік і аналіз: перспективи для малого бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2021. №25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-18>.
33. Anna Azmi, Noor Sharoja Sapiei, Mohd Zulkhairi Mustapha, Mazni Abdullah, SMEs tax compliance costs and IT adoption: the case of a value-added tax. *International Journal of Accounting Information Systems*. 2016. Vol. 23. P.1-13. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.accinf.2016.06.001>.
34. Christensen Hans Bonde, Nikolaev Valeri V. Does Fair Value Accounting for Non-Financial Assets Pass the Market Test? *Review of Accounting Studies, Forthcoming, Available at SSRN*. 2013. January 10. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1269515>.
35. Жураковська І. В., Назарчук О. С. Витрати на організацію обліку: досвід малого бізнесу Волинської області. Розвиток системи обліку, аналізу, аудиту та оподаткування в Україні: теорія, методологія, організація: збірник тез доповідей учасників XXIII Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2025. С. 34-36. URL: <https://ir.nasoa.edu.ua/handle/123456789/1518>.
36. Легенчук С. Ф. Історичні аспекти розвитку бухгалтерського обліку в Україні та світі: моногр. Beau Bassin: GlobeEdit, 2020. 212 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/342882800_Legencuk_SF_Istoricni_aspekti_rozvitku_buhgalterskogo_obliku_v_Ukraini_ta_sviti_monografia_SF_Legencuk_-_Beau_Bassin_GlobeEdit_2020_-_212_s.
37. Collis J. Determinants of voluntary audit and voluntary full accounts in micro- and non-micro small companies in the UK. *Accounting and Business Research*. 2012. 42(4), pp.441–468. DOI: <https://doi.org/10.1080/00014788.2012.667969>.
38. Fomina O., Semenova S., Berezovska D. Transformation of financial reporting of small enterprises according to IFRS. *Ius Modernum*. 2022. 123, 4 (Sep. 2022), pp.44–59. DOI: [https://doi.org/10.31617/3.2022\(123\)04](https://doi.org/10.31617/3.2022(123)04).
39. Kaya D., Koch M. Perceptions and knowledge of accounting professionals on IFRS for SMEs. *Research in Accounting Regulation*. 2013. 25(1), 77–87. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.rareg.2012.11.001>.
40. Marina A.-G., Bogoslov I. A., Sitea D. M. Determinants in the standards review process: An analysis of IFRS for SMEs. 2024. URL: <https://ideas.repec.org/a/blg/reveco/v76y2024i4p38-47.html>. DOI: 10.56043/reveco-2024-0033.
41. Mediaty M., Indrijawati A., Palureng R. Z., Surisman S., Hariana H. Implementation of Accounting Information Systems in SME: A Systematic Literature Review. *Golden Ratio of Finance Management*. 2025. 5(1), 52–65. DOI: <https://doi.org/10.52970/grfm.v5i1.923>.

-
42. Rob Gray. Is accounting for sustainability actually accounting for sustainability, and how would we know? An exploration of narratives of organisations and the planet. *Accounting, Organizations and Society*. 2010. Volume 35, Issue 1. pp. 47-62. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.aos.2009.04.006>.
 43. Sakhchinsky, A. A. Methodological limitations of simplified accounting statements of small business. *ACCOUNTING AND CONTROL*. 2025. 12/5. pp. 44-54. DOI: <https://doi.org/10.36871/u.i.k.2025.12.05.005>.
 44. Sarker J. Cloud Accounting System and Financial Reporting Efficiency of SMEs, *International Journal of Science and Business*. 2025. 48(1), 75-91. DOI: <https://doi.org/10.58970/IJSB.2626>.
 45. Sava R., Mârza B., Eşanu N. Financial reporting for SMEs – Past and perspectives. *Procedia Economics and Finance*. 2013. № 6. pp.713–718. DOI: [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(13\)00193-7](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(13)00193-7).
 46. Yixuan Guo, Qin Zhu, Heng Wang, Jian Wang. The impact of tax collection and administration digitization on the business performance of enterprises. *Economic Analysis and Policy*. 2025. Volume 88, Pages 1596-1611. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.eap.2025.10.043>.
 47. Center for Innovation Development et al. (2024). State and needs of business in Ukraine (Wave 18). URL: <https://cid.center/analytics/the-state-and-needs-of-business-in-ukraine/>.

References

1. World Bank. Enterprise Surveys. 2024. URL: <https://www.enterprisesurveys.org>. [in English].
2. Rezultaty doslidzhennia stanu biznesu v Ukraini v hrudni 2024 roku. Diia.Biznes. 2024. URL: <https://business.diia.gov.ua/analytics/research/rezultaty-doslidzhennia-stanu-biznesu-v-ukraini-v-hrudni-2024-roku>. [in Ukrainian].
3. Bezverkhyi, K. V. et al. (2018). Harmonizatsiia bukhhalterskoho obliku ta opodatkuvannia na pidpriemstvakh Ukrainy v konteksti normatyviv YeS: monohrafiia [Harmonization of accounting and taxation at Ukrainian enterprises in the context of EU standards: a monograph]. Kyiv: ArtEk; DUIT. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/94695>. [in Ukrainian].
4. Watts, R. L., Zimmerman, J. L. Positive Accounting Theory. Prentice-Hall Inc., 1986. Available at SSRN. URL: <https://ssrn.com/abstract=928677>. [in English].
5. Sitarz, D. Small business accounting simplified (5th ed.). Nova Publishing, 2010. URL: https://books.google.com/books/about/Small_Business_Accounting_Simplified.html?id=Y_6QQQAACAAJ. [in English].
6. Khocha, N. V. (2018) Criteria for selection of elements of the simplified accounting and reporting system by small enterprises. *Economic Analysis*. T. 28, № 1. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/1472>. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2018.01.286>. [in English].
7. Bachynskyi, V. I., & Pomulieva, V. M. (2021). Sproshchenyi oblik na malykh pidpriemstvakh: realii siohodennia [Simplified accounting in small enterprises: current realities]. *Innovatsiina ekonomika*, (3-4), 152–158. DOI: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2021.3-4.21> [in Ukrainian]
8. Rahmawati, F., Nurasik. (2023). Simplified accounting procedures for small-scale banks: Insights from Bank Sampah Cangkringan Berseri. *Indonesian Journal of Law and Economics Review*. Vol. 19. DOI: <https://doi.org/10.21070/ijler.v19i0.907>. [in English].
9. Toreniyazov, M. M. (2025). The advantages of simplified accounting methods in small business and private entrepreneurship. *American Journal of Applied Science and Technology*. Vol. 5, No. 9. P. 52–54. DOI: <https://doi.org/10.37547/ajast/Volume05Issue09-11>. [in English].

10. Issam, M. B., Abdellatif M. (2017). IFRS for SMEs: A structured literature review. *International Journal of Accounting and Financial Reporting*. Vol. 7, No. 2. P. 538–561. DOI: <https://doi.org/10.5296/ijafr.v7i2.12390>. [in English].
11. Zhuk, V. M. (2018). *Rozvytok teorii bukhgalterskoho obliku: instytutsionalnyi aspekt: monohrafiia* [Development of accounting theory: institutional aspect: a monograph]. Kyiv: NNTs "IAE". URL: <https://magazine.faaf.org.ua/rozvytok-teorii-bukhhalterskoho-obliku-instytutsionalnyi-aspekt.html>. [in Ukrainian].
12. Michelle Hanlon. (2005) The Persistence and Pricing of Earnings, Accruals, and Cash Flows When Firms Have Large Book-Tax Differences. *The Accounting Review*. Vol. 80, No. 1. P. 137–166. DOI: <https://doi.org/10.2308/accr.2005.80.1.137>. [in English].
13. Shushakova, I. K., Ziabchenkova, H. V., & Kuzub, M. V. (2021). Concepts of convergence of accounting and financial reporting systems. *Economy and society*, (30). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-9>. [in Ukrainian].
14. Pacter, P. (2009) An IFRS for private entities. *International Journal of Disclosure and Governance*. Vol. 6. P. 4–20. DOI: <https://doi.org/10.1057/jdg.2008.24>. [in English].
15. Hellman, N., Gray, S. J., Morris, R. D., Haller, A. (2015) The persistence of international accounting differences as measured on transition to IFRS. *Accounting and Business Research*. 2015. Vol. 45, No. 2. P. 166–195. DOI: <https://doi.org/10.1080/00014788.2014.987202>. [in English].
16. Pylypenko, L. M. (2016). Conceptual and methodological focus of harmonization of accounting and financial reporting systems. *Accounting and Finance*, (1), 66–73. URL: <https://afj.org.ua/storage/pdf/351-konceptualno-metodologichna-spryamovanist-garmonizacii-sistem-buhgalterskogo-obliku-ta-finansovoi-zvitnosti.pdf>. [in Ukrainian].
17. Jie Yang, Limeng Ying, Xiaofang Xu. (2024) Digital transformation and accounting information comparability. *Finance Research Letters* Vol. 61. Art. 104993. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.frl.2024.104993>. [in English].
18. Pargmann J., Riebenbauer E., Flick-Holtsch D. et al. (2023) Digitalisation in accounting: a systematic literature review of activities and implications for competences. *Empirical Research in Vocational Education and Training*. Vol. 15, No. 1. DOI: <https://doi.org/10.1186/s40461-023-00141-1>. [in English].
19. Rob Gray, Jan Bebbington. (2000). Environmental accounting, managerialism and sustainability: Is the planet safe in the hands of business and accounting? *Advances in Environmental Accounting & Management*. DOI: [https://doi.org/10.1016/S1479-3598\(00\)01004-9](https://doi.org/10.1016/S1479-3598(00)01004-9). [in English].
20. Zamula, I. V. (2010). *Accounting for environmental activities in ensuring sustainable economic development: a monograph*. Zhytomyr: ZhDTU. [in Ukrainian].
21. McKeown, G. (2025). *Esensializm. Mystetstvo vyznachaty priorytety* [Essentialism: The Disciplined Pursuit of Less]. Kyiv: Nash Format. [in Ukrainian].
22. World Bank & EBRD. *Business Environment and Enterprise Performance Survey (BEEPS)*. 2020. URL: <http://www.enterprisesurveys.org/en/data/exploretopics/beeps>. [in English].
23. United Nations Development Programme. *Survey of SMEs in Ukraine: Recovery perspectives*. 2024. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/press-releases/predstavnyky-maloho-ta-serednoho-biznesu-v-ukrayini-mayut-optymistychni-pohlyady-shchodo-vidnovlennya-nove-doslidzhennya-undp>. [in English].
24. CASE Ukraine. *The state of tax administration in Ukraine*. 2025. URL: <https://case-ukraine.com.ua/en/publications/the-state-of-tax-administration-in-ukraine-report-on-the-study-results-2024/>. [in English].

-
25. OECD. Tax Administration 2023: Comparative Information on OECD and other economies. OECD Publishing, 2023. DOI: <https://www.oecd.org/tax/administration/tax-administration-23077727.htm>. [in English].
 26. Office for Entrepreneurship and Export Development. Results of SME survey in Ukraine (September 2025). Diia.Biznes. 2025. URL: <https://business.diia.gov.ua/analytics/research/rezultaty-doslidzhennia-stanu-biznesu-v-ukraini-u-veresni-2025-roku>. [in Ukrainian].
 27. European Business Association. Annual SME sentiment survey in Ukraine. 2024. URL: <https://business.diia.gov.ua/news/shchorichne-opytuvannia-nastroiv-maloho-biznesu>. [in English].
 28. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions - "Think Small First" - A "Small Business Act" for Europe {SEC(2008) 2101} {SEC(2008) 2102}. EUR-Lex. 2008. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52008DC0394>. [in English].
 29. Mattia, Anesa, Alessandro, Bressan. (2024) SMEs tax minimization as shared responsibility. *Critical Perspectives on Accounting*. Vol. 98. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cpa.2023.102698>. [in English].
 30. Tan, L. M., Braithwaite, V., Reinhart M. (2016) Why do small business taxpayers stay with their practitioners? Trust, competence and aggressive advice. *International Small Business Journal*. Vol. 34, No. 3. P. 329–344. DOI: <https://doi.org/10.1177/0266242614555556>. [in English].
 31. Jie, Ouyang, Shiyuan, Liu, Haoran, Li. (2023) How does the development of digital finance affect small business tax compliance? Empirical evidence from China. *China Economic Review*. Vol. 80. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chieco.2023.101971>. [in English].
 32. Ratynskiy, V. (2021). Bukhhalterskyi oblik i analiz: perspektyvy dlia maloho biznesu [Accounting and analysis: prospects for small business]. *Economy and society*, (25). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-18>. [in Ukrainian].
 33. Anna Azmi, Noor Sharoja Sapiei, Mohd Zulkhairi Mustapha, Mazni Abdullah. (2016) SMEs' tax compliance costs and IT adoption: the case of a value-added tax. *International Journal of Accounting Information Systems*. Vol. 23. P. 1–13. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.accinf.2016.06.001>. [in English].
 34. Christensen H. B., Nikolaev V. V. (2013) Does Fair Value Accounting for Non-Financial Assets Pass the Market Test? *Review of Accounting Studies, Forthcoming. Available at SSRN*. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1269515>. [in English].
 35. Zhurakovska, I. V., & Nazarchuk, O. S. (2025). Expenses for the organization of accounting: the experience of small business in Volyn region. *Development of the system of accounting, analysis, audit and taxation in Ukraine: theory, methodology, organization: a collection of recommendations*. Kyiv: Intersevis, 34–36. URL: <https://ir.nasoa.edu.ua/handle/123456789/1518>. [in Ukrainian].
 36. Lehenchuk, S. F. (2020). Historical aspects of accounting development in Ukraine and the world: a monograph. Beau Bassin: GlobeEdit. URL: https://www.researchgate.net/publication/342882800_Legencuk_SF_Istoricni_aspekti_rozvitku_buhgalterskogo_obliku_v_Ukraini_ta_sviti_monografia_SF_Legencuk_-Beau_Bassin_GlobeEdit_2020-_212_s. [in Ukrainian].
 37. Collis, J. (2012) Determinants of voluntary audit and voluntary full accounts in micro- and non-micro small companies in the UK. *Accounting and Business Research*. Vol. 42, No. 4. P. 441–468. DOI: <https://doi.org/10.1080/00014788.2012.667969>. [in English].
 38. Fomina, O., Semenova, S., Berezovska, D. (2022) Transformation of financial reporting of small enterprises according to IFRS. *Ius Modernum*. Vol. 123, No. 4. P. 44–59. DOI: [https://doi.org/10.31617/3.2022\(123\)04](https://doi.org/10.31617/3.2022(123)04). [in English].

39. Kaya, D., Koch, M. (2013) Perceptions and knowledge of accounting professionals on IFRS for SMEs. *Research in Accounting Regulation*. Vol. 25, No. 1. P. 77–87. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.racreg.2012.11.001>. [in English].
40. Marina, A.-G., Bogoslov, I. A., Sitea, D. M. (2024) Determinants in the standards review process: An analysis of IFRS for SMEs. *Review of Economic Studies and Research Virgil Madgearu*. Vol. 76, No. 4. P. 38–47. URL: <https://ideas.repec.org/a/blg/reveco/v76y2024i4p38-47.html>. DOI: 10.56043/reveco-2024-0033. [in English].
41. Mediaty, M., Indrijawati, A., Palureng, R. Z., Surisman, S., Hariana, H. (2025) Implementation of Accounting Information Systems in SME: A Systematic Literature Review. *Golden Ratio of Finance Management*. Vol. 5, No. 1. P. 52–65. DOI: <https://doi.org/10.52970/grfm.v5i1.923>. [in English].
42. Rob Gray. (2010) Is accounting for sustainability actually accounting for sustainability, and how would we know? An exploration of narratives of organisations and the planet. *Accounting, Organizations and Society*. Vol. 35, Issue 1. P. 47–62. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.aos.2009.04.006>. [in English].
43. Sakhchinsky, A. A. (2025) Methodological limitations of simplified accounting statements of small business. *Accounting and Control*. Vol. 12, No. 5. P. 44–54. DOI: <https://doi.org/10.36871/u.i.k.2025.12.05.005>. [in English].
44. Sarker, J. (2025) Cloud Accounting System and Financial Reporting Efficiency of SMEs. *International Journal of Science and Business*. Vol. 48, No. 1. P. 75–91. DOI: <https://doi.org/10.58970/IJSB.2626>. [in English].
45. Sava, R., Mârza, B., Eşanu, N. (2013) Financial reporting for SMEs – Past and perspectives. *Procedia Economics and Finance*. Vol. 6. P. 713–718. DOI: [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(13\)00193-7](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(13)00193-7). [in English].
46. Yixuan Guo, Qin Zhu, Heng Wang, Jian Wang. (2025) The impact of tax collection and administration digitization on the business performance of enterprises. *Economic Analysis and Policy*. Vol. 88. P. 1596–1611. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.eap.2025.10.043>. [in English].
47. Center for Innovation Development et al. State and needs of business in Ukraine (Wave 18). 2024. URL: <https://cid.center/analytics/the-state-and-needs-of-business-in-ukraine/> [in English].